

The possibilities of improvement of the aims, structure are certain to maintenance of professional preparation of future specialists of preschool education. These short questioning over the modern students is brought straight preparations «Preschool education», that is the index of effective educational process in higher educational establishment.

The author of the article stresses that A value is distinguished of forming pedagogical values of future educators.

The special attention is paid to the increase of credits of pedagogical practice that must pass during all period of students' study - from the first to the fourth course. The table of the contents of practice must be transformed from educational to productive – from a supervision and analysis of work of an educator to independent implementation of productive functions of an educator. An attempt to analyse the educational program in the aspect of comparing to the International bachelor program of preparation of specialists in industry of preschool and initial education is traced.

It is noted that the basis of training must be laid integrity perspective, continuity and work process. The professional competence of pre-professional sphere, the modern student, is built on a solid foundation – the concept of educational support and comprehensive support focused on the development of an individual educational route for each student based on the characteristics of academic groups in the implementation of educational programs.

Separate consideration requires the study of the possibility of integration in the International Baccalaureate program.

Key words: *an educational program, an educator of children of preschool age, professional preparation, pedagogical practice, modern society, pedagogical competence, professional orientation, training courses, educational integration, educational value.*

УДК 378

О. Г. Набока

Донбаський державний педагогічний університет

ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЗАСОБАМИ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ

У статті висвітлено можливості компетентнісного підходу у формуванні готовності до інноваційної діяльності майбутніх керівників навчальних закладів. Автором розкрито технології підготовки магістрантів за освітньо-професійною програмою «Управління навчальними закладами». Зазначена технологія дозволила відстежити успішність формування основних компетенцій майбутніх управлінців щодо здійснення інноваційної діяльності. У пропонованих технологіях широко використовуються інтерактивні методи навчання, закріплення теорії відбувається під час виробничої управлінської практики, а діагностичний інструментарій дозволяє успішно відстежувати формування основних компетенцій студентів магістрантів – майбутніх керівників навчальних закладів.

Ключові слова: *готовність до інноваційної діяльності, керівник навчального закладу, компетентність, технологія.*

Постановка проблеми. Найважливішою сучасною функцією керівників освітніх закладів є розробка та реалізація ефективної стратегії, орієнтованої на впровадження інновацій. Відтак, головним чинником оптимальної діяльності й розвитку освітніх закладів є постійне теоретичне та практичне підвищення кваліфікації керівників нового типу: професійних, компетентних

щодо широкого кола економічних, соціальних, технологічних питань, що володіють стратегічним і тактичним баченням, спрямованістю на розвиток освітнього закладу. В умовах посилення конкуренції, що виступає одним із рушіїв прогресу, є потреба в керівниках, що володіють особистою винахідливістю та спроможністю до інновацій [4, 352].

Інноваційний шлях розвитку сучасного суспільства невід'ємно пов'язаний із запитом на формування професійної компетентності. Компетентнісно зорієнтована вища освіта є вимогою часу, законів постіндустріального, інформаційного суспільства, якому потрібні добре освічені фахівці із сучасним мисленням, здатні до продуктивних інновацій у своїй сфері професійної діяльності. У сучасному світі компетентність є бажаним результатом професійної освіти, показником її якості. Компетентність розглядається як інтегральна характеристика ефективності діяльності людини, вимір успіху при досягненні мети, пов'язаної з інноваційними процесами в різних сферах життя сучасної людини.

Отже, визначення компетентнісного підходу є провідним у виборі технологій формування готовності до інноваційної діяльності в майбутніх керівників навчальних закладів.

Аналіз актуальних досліджень. У сучасному науковому просторі проблеми інноватики розглядають Л. Даниленко, Л. Карамушка, І. Корнілова; впровадження педагогічних інновацій у навчально-виховний процес школи вивчають Л. Березівська, П. Шепет, Р. Чуйко та ін. Творче зростання вчителя в умовах інноваційної діяльності, підвищення його фахового рівня, професійної компетенції відображено у працях Л. Вовк, В. Загвизинського, І. Зязюна, М. Кларіна, М. Поташніка, О. Савченко та інших дослідників. Готовність педагога до інноваційної діяльності останніми роками досліджують В. Урський, І. Дичківська, О. Коберник, К. Макагон та ін. Особливості підготовки керівників загальноосвітніх навчальних закладів до застосування освітніх інновацій досліджено у працях В. Бондаря, Л. Ващенко, Л. Даниленко, Г. Єльнікової та ін.

Прикладними питаннями запровадження компетентнісного підходу в освіті й осмислення засадничих питань взаємозв'язку компетенції та компетентностей займаються закордонні й українські науковці та практики А. Хуторський, Н. Бібік, Л. Ващенко, С. Калашнікова, О. Пометун, Л. Хоружа та ін.

Незважаючи на значну кількість наукових досліджень у цьому напрямі, залишаються недостатньо вивченими структура та компоненти готовності менеджерів освіти до інноваційної діяльності, потребують подальшого обґрунтування технології підготовки майбутніх управлінців до здійснення інноваційної діяльності.

Метою статті є розкриття технологій формування готовності до інноваційної діяльності майбутніх керівників навчальних закладів, спираючись на методологічні засади компетентнісного підходу.

Виклад основного матеріалу. Професійна готовність у сучасних наукових дослідженнях розуміється як закономірний результат спеціальної підготовки, самовизначення, освіти й самоосвіти, виховання та самовиховання. Її визначають як психічний, активно-дієвий стан особистості, складну якість, систему інтегрованих властивостей, що регулює професійну діяльність, забезпечує її ефективність [1, 53]. Однією з важливих рис керівника навчального закладу, умов успішності його як професіонала є готовність до інноваційної діяльності.

В. Сластьонін визначає критерії готовності керівника навчального закладу до інноваційної діяльності, як:

- усвідомлення необхідності в інноваційній діяльності як готовності до творчої діяльності з нововведеннями у школі;
- упевненість у тому, що нововведення призведе до позитивних наслідків;
- узгодженість особистих цілей з інноваційною діяльністю;
- готовність до подолання творчих невдач;
- органічність інноваційної діяльності, фахової та особистої культури;
- рівень технологічної готовності до виконання інноваційної діяльності;
- позитивна оцінка власного попереднього досвіду у світлі інноваційної діяльності;
- здатність до професійної рефлексії [6].

Багато проблем, що постають перед керівниками навчальних закладів, які працюють в інноваційному режимі, пов'язані з низькою інноваційною компетентністю.

Отже, формування готовності майбутнього керівника навчального закладу до інноваційної діяльності стало одним із напрямів науково-дослідної роботи викладачів кафедри управління навчальними закладами Донбаського державного педагогічного університету.

Дослідження проводилось у процесі підготовки магістрантів за освітньо-професійною програмою «Управління навчальними закладами».

Перед початком роботи викладачами кафедри було проведено опитування студентів-магістрантів – майбутніх керівників навчальних закладів, у якому їм пропонувалось оцінити рівень власних знань, умінь та навичок в інноваційній управлінській діяльності. Кількість респондентів, які брали участь в опитуванні – 25 осіб. У процесі обробки даних були отримані такі результати:

- уміння формулювати управлінську проблему в конкретній ситуації є достатнім у 44 %;
- навичками розробки критеріїв успішності інноваційної діяльності володіють тільки 12 %;
- сформулювати ідею, оформити задум, розробити план інноваційної діяльності спроможні тільки 36 %;

– організувати роботу колективу в режимі інновацій уміють 52 %.

Результати опитування засвідчили, що рівень готовності майбутніх керівників навчальних закладів до реалізації інновацій певно що недостатній. Виявлені під час опитування та в процесі подальшої співбесіди мотиваційні, значеннєві, діяльнісні прогалини в професійній компетентності майбутніх керівників навчальних закладів підтверджують актуальність дослідження щодо формування готовності до інноваційної діяльності, тобто особистісної схильності до інновацій: керівник з адекватним рівнем сформованості інноваційної готовності розуміє сутність інноваційних процесів в освіті, позитивно мотивований на їх впровадження, володіє вмінням їх реалізувати.

Результатом сформованості готовності до інноваційної діяльності майбутніх керівників навчальних закладів повинно стати вміння розв'язувати такі професійні завдання професійного менеджменту:

- реалізовувати психолого-педагогічне забезпечення процесу впровадження інноваційних освітніх програм і технологій у педагогічний процес освітнього закладу;
- вести роботу з педагогічним колективом освітнього закладу щодо зміни стереотипної поведінки в напрямі формування готовності до зрушень та інновацій;
- уміти здійснювати проектування спільно з педагогами освітнього закладу індивідуальних траєкторій підвищення їх кваліфікації задля участі в інноваційній діяльності та реалізації інноваційних проектів у сфері освіти;
- брати участь в експертизі освітніх проектів та інноваційних педагогічних технологій з точки зору їх відповідності сучасним науковим підходам і вимогам до експертизи якості освітніх послуг [3, 75].

Формування заявлених компетенцій у майбутніх керівників навчальних закладів зумовлює пошук ефективних освітніх технологій. Стосовно цього питання нами вивчався досвід як вітчизняних, так і закордонних науковців [2; 3; 5]. Аналіз проведених розвідок у цьому напрямі засвідчив необхідність формування у студентів-магістрантів позиції суб'єкта навчально-дослідної діяльності, вироблення загальної здатності мобілізувати у професійній діяльності свої знання, уміння, узагальнені способи дій з метою вирішення варіативних, нестандартних завдань, досягнення яких потребує спроможності аналізувати ситуацію, вибирати альтернативний спосіб вирішення, оцінювати його ризики, ефективність, віддалені наслідки.

Варто погодитися з тими фахівцями, які вважають, що для формування готовності до інноваційної діяльності необхідно «вибудовувати систему цієї діяльності й тим самим переводити теоретичні знання в діяльнісну, тобто понятійну форму» [4, 47]. Тому в навчально-виховному процесі магістрантів використовувалися різноманітні освітні й

технологічні ресурси: інтерактивні лекції; групові дискусії; індивідуальна робота з електронними підручниками та робочими зошитами; індивідуально-групова обробка текстів (task-аналіз, swot-аналіз, pest-аналіз); індивідуально-групова робота з кейсами та проблемними завданнями; рамкова робота з інформацією (доповіді, статті, рецензії, звіти, тези); аргументоване есе; групові презентації.

Науково-дослідна робота студентів-магістрантів передбачала самостійний аналіз результатів інноваційної діяльності освітніх закладів, поданий на інтернет-сайтах, у збірках наукових праць, журналах. На підставі вивчення змісту інноваційної діяльності студенти готувалися до семінару за темою: «Інновації у сучасній освіті», де здійснювали змістовий аналіз таких інновацій, підводили підсумки щодо доцільності впровадження їх у практику та можливі ризики. Публічне обговорення під час семінару визначеної проблеми відкрив можливості для формування здатності брати участь у професійних дискусіях щодо інновацій у сфері освіти, дозволив учитись аргументувати та відстоювати власну думку, а також ставати на позицію опонента та приймати її.

Особливу роль у формуванні готовності до інноваційної діяльності майбутнього керівника навчального закладу відіграла практична підготовка. Так, під час виробничої управлінської практики в закладах освіти студенти-магістранти на базах практики виконували проект із розробки стратегії розвитку навчального закладу, який передбачав розв'язання таких завдань:

- 1) визначення першорядності глобальних проблем розвитку навчального закладу;
- 2) окреслення мети та критеріїв розвитку навчального закладу;
- 3) розроблення матриці step-аналізу зовнішнього середовища навчального закладу;
- 4) розроблення матриці swot-аналізу внутрішнього середовища навчального закладу;
- 5) обґрунтування аргументації стратегічних ідей розвитку;
- 6) розроблення матриці БКГ-аналізу конкурентної позиції навчального закладу;
- 7) визначення конкурентних переваги навчального закладу;
- 8) вибір базової стратегії розвитку навчального закладу.

Під час роботи студенти відзначали, що розроблення цього проекту було досить корисним для навчання вмінню здійснювати конкурентну інноваційну діяльність, розробляти її ідею та задум, спонукало до виявлення особистого ставлення магістранта до управлінської інноваційної діяльності, дозволяло отримати мотиваційний заряд на досягнення інноваційної мети освітнього закладу.

Атестація магістрантів за освітньо-професійною програмою «Управління навчальним закладом» дозволила не лише викладачам, а й самому здобувачеві оцінити власну компетентність, у тому числі з проблеми організації інноваційної діяльності в сучасній освіті. Індикаторами такої готовності стала підготовка магістерської кваліфікаційної роботи, оформлення доповіді, її мультимедійна презентація, участь у науковій дискусії.

Упродовж усього періоду навчання за магістерською програмою з метою самооцінки формування готовності до інноваційної діяльності та активізації самостійної діяльності студентам було запропоновано сформувати власне портфоліо за такими основними розділами:

а) портфоліо авторських робіт – колекцію письмових робіт (есе, реферат та ін.), виконаних студентом за час навчання в магістратурі, підготованих власних наукових статей, науково-дослідних робіт, поданих на різноманітні конкурси тощо. До вказаних письмових робіт магістранту пропонується додати вибрані фрагменти (бажано у форматі pdf). У портфоліо авторських робіт можна розміщувати письмові відгуки, рецензії та іншу критику на статті студента, його письмові роботи тощо;

б) «персональний дослідницький архів» – систематизоване зібрання різноманітних додаткових матеріалів, які супроводжуються поясненнями студента та описують формування емпіричної, джерельної бази дослідження:

- підготовлені бібліографії, реферати (конспекти, фотокопії) основних джерел;
- систематизація джерел за темою дослідження;
- аналітичні звіти за темою дослідження;
- колекції фотокопій архівних матеріалів;
- систематизовані архіви газетних і журнальних вирізок, копій статей з інтернет-сайтів тощо;

в) портфоліо управлінської виробничої практики – різноманітні документи й офіційні матеріали, що стосуються отриманого в магістратурі досвіду управлінської виробничої діяльності: завдання практики, щоденник практики (звіт про проходження практики), відгуки кураторів, результати колоквиуму з управління, документація стажиста-управлінця (у випадку якщо магістрант працював стажистом-управлінцем у період навчання в магістратурі).

У портфоліо студентами відзначався досвід участі в колективних науково-дослідних проектах.

г) портфоліо досягнень – колекцію офіційних документів (у копіях), що засвідчують визнані досягнення магістранта: грамоти, листи подяки, рекомендаційні листи, сертифікати участі, атестати іменних стипендій, накази про призначення академічних стипендій за наукові досягнення тощо.

Використання технології портфоліо під час професійної підготовки майбутніх управлінців допомагало розв'язувати важливі педагогічні завдання: підтримувати високу навчальну мотивацію студентів; заохочувати їхню активність і самостійність, розширювати можливості навчання й самонавчання; розвивати навички рефлексивної та оцінної (самооцінної) діяльності студентів; формувати вміння вчитися – ставити цілі, планувати й організовувати власну навчальну діяльність.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, використання компетентнісного підходу як підґрунтя формування в майбутніх керівників навчальних закладів готовності до інноваційної діяльності дозволяє підготувати такого управлінця, який би був спроможний забезпечити нову якість управління системою освіти на принципах законності, демократії, автономії освітніх закладів, інформаційної відкритості освіти та моніторингу її якості, коли сутнісними підвалинами управління стають принципи визнання пріоритетності освіти та її гуманістичного характеру.

Водночас інноваційна педагогічна діяльність керівника навчального закладу буде продуктивною тільки тоді, коли він повністю відмовиться від усталених штампів, стереотипів у навчанні, вихованні й розвитку особистості, чинних нормативів і створить нові цілі та принципи власної діяльності. Інноваційний потенціал навчального закладу залежить від особистості керівника, який спроможний з яскраво вираженим новаторським духом завжди першим охоче сприймати нове як позитивне, уміє розв'язувати нестандартні завдання, перманентно сам створює та розробляє педагогічні освітні інновації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бартков О. Готовність педагога до інноваційної професійної діяльності / О. Бартков // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2010. – № 1. – С. 52–58.
2. Ганаева Е. А. Формирование готовности директоров средних школ к инновационной деятельности / Е. А. Ганаева // Образование и наука. – 2011. – № 7 (86). – С. 127–138.
3. Крулехт М. В. Формирование компетентности магистров по программе «Педагогический менеджмент» в области инноваций в сфере образования / М. В. Крулехт // Образование и образованный человек. – 2014. – № 2. – С. 73–79.
4. Лазарев В. С. Управления инновациями в школе : учебное пособие / В. С. Лазарев. – М. : Центр пед. образования, 2008. – 352 с.
5. Линьова І. О. Компетентнісний підхід в основі професійної підготовки сучасних керівників загальноосвітніх навчальних закладів до інноваційної діяльності [Електронний ресурс] / І. О. Линьова. – Режим доступу : <http://tme.umo.edu.ua/docs/4/10lineia.pdf>.
6. Слостенин В. А. Педагогика. Инновационная деятельность / В. А. Слостенин, Л. С. Подимова. – М. : Магистр, 1997. – 223 с.

РЕЗЮМЕ

Набока О. Г. Технологии формирования готовности к инновационной деятельности будущих руководителей учебных заведений средствами компетентностного подхода.

В статье раскрыты возможности компетентностного подхода в формировании готовности к инновационной деятельности будущих руководителей учебных заведений. Автором проанализированы технологии подготовки магистрантов образовательно-профессиональной программы «Управление учебными заведениями». Данные технологии позволили определить достижения формирования основных компетенций по указанной программе. Рассматриваемые технологии широко используют интерактивные методы обучения, закрепление теории происходит во время производственной управленческой практики, а диагностический инструментарий технологии позволяет успешно проследить формирование основных компетенций студентов- магистрантов – будущих руководителей учебных заведений.

Ключевые слова: *готовность к инновационной деятельности, руководитель учебного заведения, компетентность, технологии.*

SUMMARY

Naboka O. Technologies of Formation of Preparedness to the Innovation Activity of the Future Leaders of Educational Institution by Means of the Competency Approach.

In the article there are the uncovered possibilities of the competency approach in the formation of the preparedness to the innovation activity of the future leaders of educational institutions.

In the process of the research there has been held the interview of the undergraduates – future leaders of educational institutions where they were offered to estimate the level of their own knowledge, skills and experience in the innovational management activity. The results of the interview have proved that the level of preparedness of the future leaders of educational institutions to the realization of the innovations is insufficient. The identified in the interview and in the process of the further intercourse the motivation, knowledge, activity gaps in the professional competence of the future leaders of educational institutions have confirmed the relevance of the study.

The author reveals the technology of the preparedness of the undergraduates in accordance with the educational and professional program «Management of Educational Institutions». The defined technology widely uses interactive methods of education, fixing the theory is provided during the practical managing training; the diagnostic tools of the technology allow testing successfully the progress of the formation of the basic competences of the students-undergraduates.

The result of the formed preparedness to the innovational activity of the future leaders of educational institutions should become the skill to solve the following professional problems of professional management:

– to realize the psychological and pedagogical provision of the process of the implementation of the innovational educational program and techniques into the pedagogical process of the educational institutions;

– to direct work with the pedagogical staff of the educational institution as to the changes of the stereotyped behavior in the direction of the formation of the preparedness to the upheavals and innovations;

– to be able to conduct the process of projecting together with the pedagogues of the educational institution of the individual trajectories of the rise of their qualification for

the sake of the participation in the innovational activity and the realization of the innovational projects in the sphere of education;

– to take part in the assessment of the educational projects and the innovational pedagogical techniques from the point of view of their correspondence to the modern scientific approaches and the requirements to the assessment of the quality of the educational services.

Key words: *preparedness to the innovation activity, a leader of an educational institution, a competency approach, a technology.*